

Шляхи до громадської екологічної свідомості

Конспект уроку екології

Автори конспекту: голова ГДО "Юнісфера", кандидат біологічних наук **Семенова Н.О.**
та вчитель біології вищої категорії
Києво-Святошинської районної класичної гімназії **Гойдаш Г.С.**

Мета: всебічно розглянути питання, винесені на обговорення; удосконалити вміння учнів виступити перед аудиторією, висловлювати власну думку, уважно слухати своїх товаришів, працювати з додатковою літературою під час підготовки до прес-конференції, ділитися досвідом роботи, набутої в позакласній роботі дитячого творчого об'єднання "Екологічний патруль".

Обладнання: карта річкової системи Притварки, статистичні дані, діаграми.

Тип уроку: ділова гра.

Форма: кооперативно-групова, індивідуальна.

1. Вступне слово Вчителя:

Наше рідне місто Боярка знаходиться на межі двох географічних зон - лісової і лісостепової. Така місцевість увібрала природні багатства обох зон. Природа нашого міста - мальовничий куточок біля столиці України. Через приватний сектор міста та ліси Боярського лісництва протікає маленька річечка Притварка. На ній каскадом розмістилося 7 ставків: 4 в межах міста, 3 - в лісовій зоні. Через таку ж маленьку річку Бобрицю річка впадає в Ірпінь, а Ірпінь – в Київське водосховище. То ж річкова система Приварки відноситься до басейну Дніпра.

Дніпро – третя за розмірами, після Волги та Дунаю, річка Європи. Ще в 1997 році Верховна Рада України затвердила "Програму оздоровлення басейну Дніпра і поліпшення якості питної води". Це перша в Україні загальнодержавна екологічна програма, в основу якої закладено басейновий принцип вирішення основних екологічних проблем. Та Дніпро є транскордонним водотоком і його екологічні проблеми можна вирішити зусиллями трьох країн – України, Російської Федерації та Білорусі.

Значимість ріки не обмежується трьома придніпровськими країнами, оскільки вона впадає в міжнародну водойму – Чорне море. Саме тому в 2000 р. було започатковано міжнародну Програму "Екологічного оздоровлення басейну Дніпра" за участю України, Росії, Білорусі та міжнародних організацій – Програми розвитку ООН, Глобального екологічного фонду, Центру досліджень Міжнародного розвитку (Оттава, Канада) та інших.

Дніпро, як і всі великі ріки, живлять малі річки. Серед них і наша річечка Притварка. Раніше річка і ставки були зоною відпочинку та чудовою прикрасою міста. Тепер вони несуть небезпеку для здоров'я людей.

Тому сьогодні ми зібралися на прес-конференцію, щоб обговорити болючі питання щодо екологічної ситуації річкової системи Приварки і хоч якоюсь мірою знайти шляхи до громадської екологічної свідомості. Тільки від усіх жителів м. Боярка, нашої екологічної свідомості залежить майбутнє нашої річки. Дозвольте представити спеціалістів, які будуть відповідати на запитання: депутат міської ради, спеціаліст з питань екології, лікар районної лікарні, представник санітарно-епідеміологічної станції (СЕС), юрист, члени "Екологічного патруля".

Бажаючі можуть задавати питання в усній та письмовій формі.

2. Запитання присутніх. Відповіді спеціалістів.

Кореспондент міської газети: Запитання до спеціаліста з екології. Відомо, що від негативного впливу людської діяльності найбільше страждають малі річки. Чому?

Еколог: Чим менша водність річки, тим річка вразливіша і сильніше відчуває на собі негативний вплив людської діяльності, особливо, якщо цей вплив постійний і довготривалий, як у випадку з Притваркою.

Кореспондент районної газети до еколога: Навіщо водоймам прибережні захисні смуги? Чи регламентує чинне законодавство України вимоги до прибережних захисних смуг? Якими вони мають бути? Зокрема для річкової системи Приварки?

Спеціаліст з питань екології: ПЗС водоймам просто необхідні, щоб до водойми не потрапляли ґрунт, хімічні речовини, органічні добрива та інші забруднюючі речовини. ПЗС виконують роль біологічних фільтрів. Згідно зі статтями 88 і 89 Водного кодексу України ПЗС для таких великих річок, як Дніпро, становить 100 метрів, для малих - 25 метрів. На жаль, місцями на Притварці вони менші, або їх зовсім немає.

Від журналу "Городництво": Запитання до депутата міської ради. Площа садиб у прибережній зоні невелика, тому люди розорюють землю під городи до самого урізу води і не зацікавлені в тому, щоб виділяти площу для ПЗС. Як вирішити цю проблему?

Депутат міської ради: Тут можна зрозуміти до певної міри жителів прибережної зони. Але це питання можна вирішити. Перш за все треба переконати людей у необхідності і важливості ПЗС. А замість забраної частини ділянки дати людям компенсацію, виділити ділянки під городи в інших місцях.

Житель прибережної зони: Запитання до представника СЕС. Чому не можна скидати у водойми каналізаційні стоки, адже в кожній водоймі спрацьовує її самоочисна функція?

Представник СЕС: Малі річки не мають великої самоочисної спроможності. Особливо Притварка, адже каналізаційні стоки десятиліттями йдуть у її води, а вони містять у собі органолептичні сполуки, які накопичуються і призводять до замулювання водойми, заростання, порушується структура біоценозу.

Житель міста: Запитання до еколога. Чому не можна перекривати річку несанкціонованими греблями? Адже зручно мати біля своєї хати ставок.

Еколог: Так, це зручно, але такі греблі зменшують водотік. Тому річка міліє, заростає, змінюється видовий склад її флори і фауни.

Від журналу "Наше здоров'я": Запитання до лікаря. Хочеться знати про стан здоров'я жителів Боярки. Чи залежить цей стан від якості води?

Лікар Боярської районної лікарні: Так. Вчені кажуть, що 90% наших хвороб ми випиваємо з водою. Ви знаєте, що людський організм на 70% складається з води. Вода є основним середовищем, в якому відбуваються процеси обміну речовин. Тому наше здоров'я залежить від якості води. На жаль, кількість захворювань в місті з кожним роком зростає. Найбільш поширені хвороби:

серед дорослих: хвороби кісток - 288,8; серцево-судинні захворювання - 281,9; хвороби дихальних шляхів – 259; інфекційні хвороби – 205,3;

серед підлітків: ендокринні захворювання – 444,8; серцево-судинні захворювання - 281,9; хвороби дихальних шляхів – 259; інфекційні хвороби - 205,3.

Збільшується захворюваність дитячого населення міста на туберкульоз.

Житель міста: Запитання до еколога. Якщо сміттєзвалища знаходяться не на ПЗС, а просто в прибережній зоні, хіба це зашкодить річці?

Еколог: Так, зашкодить. Талі, а також дощові води змивають сміття і шкідливі речовини в річку. Адже вода весь час перебуває в русі.

Кореспондент районної газети: Запитання до депутата. Деякі жителі міста перетворили весь басейн річки на суцільне звалище відходів. Адже це легше, ніж платити за вивезення сміття. Що робиться міською владою і комунальними службами, щоб вирішити цю проблему?

Депутат: На весну цього року заплановано міський місячник екології. Проводиться просвітницька робота. Зокрема ГДО "Юнісфера" організувала інформаційно-освітню діяльність серед жителів прибережної зони.

Жіноче громадське об'єднання: За останні десятиліття медичні установи обласного підпорядкування: обласний протитуберкульозний диспансер, обласна дитяча лікарня, обласний дитячий будинок зливають каналізаційні стоки в річку, ставки, ліс. Ці заклади охорони здоров'я зовсім знищили зону відпочинку в нашому місті, зробили хворим колись здорове природне середовище. Що робиться для того, аби припинити це насилля над Природою?

Депутат: Треба об'єднати громадськість міста. Проводити пропаганду екологічних знань.

Житель міста: Запитання до юриста. Ми почули сьогодні про багато порушень з боку населення, а також державних установ. Невже немає управи на тих, хто порушує чинне законодавство України?

Юрист: Є. Але, на жаль, наше населення ще не достатньо юридично освічене і не обізнане як зі своїми правами, так і з обов'язками. Всі, передбачені Конституцією України норми щодо прав і свобод людини, є нормами прямої дії. Посилання на них є достатнім для звернення до суду при порушенні цих прав.

Житель прибережної зони: Більшість сімей з Боярки не мають змоги виїжджати на літній відпочинок. Чорнобильські програми буксують. Боярка мала чудову зону відпочинку (7 ставків: 4 - в місті, 3 - в лісовій зоні). Але жителі приватного сектору, обласні лікарняні установи позбавили нас можливості відпочивати в рідному місті, що колись було курортною зоною. Тепер колишня курортна зона несе загрозу для здоров'я дітей і дорослих. Що можемо ми зробити, щоб протистояти цьому?

Члени загону "Екологічний патруль":

- Ми, члени ГДО "Юнісфера", організували загани "Екологічних патрулів", проводимо рейди, під час яких обстежуємо екологічний стан усієї річкової системи (річки, ставки, джерел). Ми виявили відсутність прибережних захисних смуг (ПЗС), несанкціоновані сміттєзвалища в прибережній зоні, перекривання русла несанкціонованими греблями, масове скидання у ставки та річку каналізаційних стоків.
- Ми видаємо газету "Екологічний патруль", яку розповсюджуємо серед жителів прибережної зони, депутатів міськради, громадських та освітніх організацій, владних структур, на великих підприємствах тощо.
- В "Екологічному патрулі" повідомляємо про результати наших рейдів, знайомимо читачів з чинним законодавством України щодо захисту водойм.
- ГДО "Юнісфера" стала колективним членом Української річкової мережі. Це добровільне об'єднання громадських екологічних організацій і окремих громадян-фахівців. Метою діяльності є сприяння екологічному відродженню річок України.
- Ми розділили річкову систему на ділянки, які закріпили за загонами "Екологічних патрулів". Зустрічаємося з жителями, спілкуємося з ними, шукаємо однодумців, бо нам потрібно організувати громадян, щоб вони були активнішими, більш рішучими і разом з ними відстоювати своє право на здорове навколишнє середовище.

Заключне слово Вчителя: Всі наші зусилля направлені на те, щоб не дати загинути нашій річці. Якщо відродяться малі річки, головна ріка нашої держави, наша національна гордість, наш Дніпро, знову стане повноводним і чистим. Дякую всім учасникам і гостям нашої конференції за співпрацю.